Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 3 december 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2004/39/EG — Artiklarna 4.1, 19.4, 19.5 och 19.9 — Marknader för finansiella instrument — Begreppet ’investeringstjänster och investeringsverksamhet’ — Bestämmelser om investerarskydd — Uppföranderegler vid tillhandahållande av investeringstjänster till kunder — Skyldighet att bedöma huruvida den erbjudna tjänsten är lämplig eller passande — Avtalsrättsliga konsekvenser om denna skyldighet inte iakttas — Konsumentkreditavtal — Lån uttryckt i utländsk valuta — Utbetalning och återbetalning av lånet i nationell valuta — Villkor som rör växelkurserna”

I mål C-312/14

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Ráckevei járásbíróság (lokal domstol i Ráckeve, Ungern) genom beslut av den 27 maj 2014, som inkom till domstolen den 1 juli 2014, i målet

Banif Plus Bank Zrt.

mot

Márton Lantos,

Mártonné Lantos,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av ordföranden på tredje avdelningen, tillika tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, L. Bay Larsen samt domarna F. Biltgen, J. Malenovský, A. Prechal (referent) och K. Jürimäe,

generaladvokat: N. Jääskinen

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Márton Lantos och Mártonné Lantos, genom I. Kriston, ügyvéd,

— Ungerns regering, genom M.Z. Fehér och G. Szima, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: ungerska.

— Tysklands regering, genom T. Henze och A. Lippstreu, båda i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom M. Holt, i egenskap av ombud, biträdd av B. Kennelly, barrister,

— Europeiska kommissionen, genom I. Rogalski och A. Tokár, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 17 september 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 4.1, 19.4, 19.5 och 19.9 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (EUT L 145, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Banif Plus Bank Zrt. (nedan kallad Banif Plus Bank) och å andra sidan Márton Lantos och Mártonne Lantos (nedan tillsammans kallade makarna Lantos). Målet rör ett konsumentkreditavtal som är uttryckt i utländsk valuta.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 93/13/EEG

3 I artikel 3.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) föreskrivs följande:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

4 I artikel 4.2 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Bedömningen av avtalsvillkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller [förhållandet mellan] å ena sidan … pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

5 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

Direktiv 2004/39

6 I skälen 2 och 31 i direktiv 2004/39 anges följande:

”(2) … Det krävs … föreskrifter som skapar den grad av harmonisering som krävs för att sörja för en hög nivå på skyddet av investerare …”

…

(31) Detta direktiv syftar bl.a. till att skydda investerarna. …”

7 I artikel 1 i direktiv 2004/39 föreskrivs följande:

”1. Detta direktiv skall tillämpas på värdepappersföretag och reglerade marknader.

2. Följande bestämmelser skall också tillämpas på kreditinstitut som är auktoriserade enligt [Europaparlamentets och rådets] direktiv 2000/12/EG [av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (EGT L 126, s. 1)] när de tillhandahåller ett eller flera slag av investeringstjänster och/eller utför investeringsverksamhet:

— …

— Kapitel II i avdelning II exklusive artikel 23.2 andra stycket.

— …”

8 Artikel 4.1 leden 2, 6 och 17 i direktiv 2004/39 innehåller följande definitioner:

”…

2. *investeringstjänster och investeringsverksamhet*: någon av de tjänster och de verksamheter som anges i avsnitt A i bilaga 1 i fråga om de instrument som anges i avsnitt C i bilaga 1.

…

6. *handel för egen räkning*: handel i finansiella instrument med utnyttjande av eget kapital.

…

17. *finansiellt instrument*: sådana instrument som anges i bilaga I avsnitt C.”

9 Handel för egen räkning ingår bland de investeringstjänster och den investeringsverksamhet som anges i avsnitt A i bilaga I till nämnda direktiv. Enligt avsnitt B punkterna 2 och 4 i bilaga I ingår i kategorin ”sidotjänster” bland annat ”[l]ämnande av kredit eller lån till en investerare för att göra det möjligt för denne att genomföra en transaktion i ett eller flera finansiella instrument, när det företag som ger krediten eller lånet deltar i transaktionen” respektive ”[v]alutatjänster om dessa har samband med investeringstjänster”. I punkt 4 i bilagans avsnitt C, med rubriken ”Finansiella instrument”, nämns ”[o]ptioner, terminskontrakt, swappar, räntesäkringsavtal och varje annat derivatkontrakt som avser värdepapper, valutor, räntor eller avkastningar, eller andra derivatinstrument ”.

10 Artikel 19 i direktiv 2004/39 återfinns i del 2 med rubriken ”Bestämmelser om investerarskydd”, som ingår i avdelning II kapitel II. Artikeln har rubriken ”Uppföranderegler vid tillhandahållande av investeringstjänster till kunder”. I artikel 19 leden 4, 5 och 19 anges följande:

”4. När värdepappersföretaget tillhandahåller investeringsrådgivning eller portföljförvaltning, skall det inhämta nödvändiga upplysningar om kundens eller den presumtiva kundens kunskaper och erfarenhet på det för den specifika produkten eller tjänsten relevanta investeringsområdet samt dennes finansiella ställning och investeringsmål, så att företaget kan rekommendera kunden eller den presumtiva kunden de investeringstjänster och finansiella instrument som är lämpliga för denne.

5. Medlemsstaterna skall se till att värdepappersföretag vid tillhandahållande av andra investeringstjänster än de i punkt 4 begär att kunden eller den presumtiva kunden lämnar upplysningar om sin kunskap och erfarenhet på det för den erbjudna eller efterfrågade specifika produkten eller tjänsten relevanta investeringsområdet så att värdepappersföretaget kan bedöma om den tänkta investeringstjänsten eller produkten är passande för kunden.

…

9. I det fall en investeringstjänst erbjuds som del av en finansiell produkt för vilken det redan finns andra regler i gemenskapslagstiftning eller gemensamma europeiska normer för kreditinstitut och konsumentkrediter avseende riskbedömning av kunder och/eller informationskrav, skall denna tjänst inte därutöver omfattas av förpliktelserna enligt denna artikel.”

11 I artikel 51.1 i direktiv 2004/39 anges att medlemsstaterna i enlighet med sin nationella lagstiftning ska sörja för att lämpliga administrativa åtgärder kan vidtas mot ansvariga personer eller att dessa ska kunna åläggas administrativa sanktioner, när bestämmelser som antagits vid genomförandet av detta direktiv inte har följts. Dessa åtgärder ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.

Direktiv 2008/48/EG

12 I artikel 2.1 och 2.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, s. 66, och rättelser i EUT L 207, 2009, s. 14, i EUT L 199, 2010, s. 40, och i EUT L 234, 2011, s. 46) anges följande:

”1. Detta direktiv ska gälla kreditavtal.

2. Detta direktiv ska inte gälla följande:

…

h) Kreditavtal vilka ingås med värdepappersföretag enligt definitionen i artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv [2004/39] eller med kreditinstitut enligt definitionen i artikel 4 i [Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/48/EG av den 14 juni 2006 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (EUT L 177, s. 1)] i syfte att göra det möjligt för en investerare att genomföra en transaktion med hjälp av ett eller flera av de instrument som förtecknas i avsnitt C i bilaga 1 till direktiv [2004/39], när det värdepappersföretag eller kreditinstitut som beviljar krediten medverkar i transaktionen.

…”

13 I artikel 3 i direktiv 2008/48, som har rubriken ”Definitioner”, anges följande:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

…

kreditavtal: ett avtal genom vilket en kreditgivare lämnar eller förbinder sig att lämna en konsument en kredit i form av betalningsanstånd, lån eller annan liknande finansieringsform, med undantag för avtal om fortlöpande tillhandahållande av tjänster eller om fortlöpande leveranser av varor av samma slag, där konsumenten betalar genom avbetalningar så länge som varorna eller tjänsterna tillhandahålls.

…”

14 Kapitel II i direktiv 2008/48 har rubriken ”information och kreditprövning innan kreditavtal ingås”. I detta kapitel ingår bland annat artikel 4, med rubriken ”Standardinformation i reklam”, artikel 5, med rubriken ”Förhandsinformation”, och artikel 8, med rubriken ”Skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet”. Kapitel IV i direktivet har rubriken ”Information och rättigheter i fråga om kreditavtal”. I detta kapitel finns bland annat artikel 10, med rubriken ”Information som ska ges i kreditavtal”, och artikel 11, med rubriken ”Information om krediträntan”.

Ungersk rätt

15 Lag nr CXXXVIII av år 2007 om värdepappersföretag, varubörsoperatörer och de bestämmelser som gäller för den verksamhet som kan komma att bedrivas (a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény) syftar, bland annat, till att införliva direktiv 2004/39 med den ungerska rättsordningen.

16 4 § i nämnda lag, i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, innehåller följande definitioner:

”…

6. *investeringslån*: lån som beviljas för förvärv av ett finansiellt instrument, om låneinstitutet deltar i utförandet av transaktionen.

…

11. *swap*: ett komplext avtal som rör en transaktion med ett finansiellt instrument, vilken, i princip, består av ett förvärv till avistakursen och en eller flera förvärv till terminskursen och som normalt innebär ett byte av kassaflöden.

…

50. *finansiellt instrument*: ett instrument som representerar en penningfordran, med undantag för överlåtbara värdepapper, utgivna i serie, som handlas på penningmarknaden.

…

60. *derivatkontrakt*: ett kontrakt vars värde beror på värdet för ett underliggande finansiellt instrument och med vilket handel bedrivs.

…”

17 Artikel 19 i direktiv 2004/39 genomfördes genom 40 §–45 § i nämnda lag.

18 I 231 § civillagen, i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, föreskrivs följande:

”1. Om inte annat föreskrivs ska penninglån återbetalas i den valuta som är giltigt betalningsmedel på den ort där betalningen ska fullgöras.

2. Ett lån som uttryckts i en annan valuta eller i guld ska omräknas på grundval av gällande kurs vid tidpunkten för betalningen.”

19 I 523 § civillagen föreskrivs följande:

”1. Enligt ett låneavtal ska finansinstitutet eller en annan långivare ställa det överenskomna beloppet till låntagarens förfogande. Låntagaren ska för sin del återbetala detta belopp i enlighet med vad som föreskrivs i avtalet.

2. Om inte annat föreskrivs är låntagaren skyldig att betala ränta om långivaren är ett finansinstitut (banklån).”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

20 Den 11 juni 2008 ingick Márton Lantos och Banif Plus Bank ett konsumentkreditavtal uttryckt i utländsk valuta. Syftet med lånet var att låntagaren skulle köpa ett motorfordon. Mártonne Lantos är i egenskap av maka till Márton Lantos bunden av de skyldigheter som följer av nämnda avtal. Den hänskjutande domstolen kvalificerar detta avtal som ett låneavtal i den mening som avses i 523 § i civillagen.

21 I detta avtal finns bland annat vissa villkor angående så kallade ”fiktiva” betalningsströmmar i utländsk valuta och så kallade ”reella” betalningsströmmar i nationell valuta, i förevarande fall ungerska forinter (HUF).

22 Den hänskjutande domstolen beskriver den avtalsenliga mekanismen för att omvandla betalningsströmmarna i utländsk valuta enligt följande:

”När lånet beviljades räknade [Banif Plus Bank] ut vilket belopp i utländsk valuta som motsvarade det belopp i ungerska forinter som den skulle ställa till kundens förfogande. Beräkningen gjordes med utgångspunkt från den valutakurs som gällde vid ett på förhand bestämt datum och i enlighet med 231 § civillagen. [Därefter] köpte banken den utländska valutan, (såsom denna registrerats) för kundens räkning, med tillämpning av den valutakurs som gällde vid tidpunkten för överlämnandet (avistatransaktion avseende valutaväxling) och överlämnade motvärdet i ungerska forinter. [Senare] sålde [Banif Plus Bank] den registrerade valutan till kunden i utbyte mot ungerska forinter med tillämpning av den faktiska säljkursen vid tidpunkten för återbetalning av lånet (terminstransaktion avseende valutaväxling dagen för återbetalning), så att kunden skulle kunna betala tillbaka lånet i utländsk valuta och därmed uppfylla sin skyldighet att betala tillbaka lånet uttryckt i utländsk valuta.”

23 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att Kúria (högsta domstolen) genom avgörande 6/2013 PJE, vilket meddelats för att främja en enhetlig tolkning av civilrättsliga bestämmelser, fann att lån i utländsk valuta ska betraktas som ”lån av utländsk valuta” i den mening som avses i 231 § civillagen. Enligt Kúria innebär sådana avtal att det finns en skuld uttryckt i utländsk valuta. Till skillnad från sådana låneavtal i vilka ett belopp faktiskt utbetalas i utländsk valuta används emellertid den utländska valutan endast som en beräkningsenhet, samtidigt som betalningarna görs i nationell valuta. De betalningsströmmar som uttrycks i utländsk valuta är således fiktiva och betalningsströmmar som uttrycks i nationell valuta är reella.

24 Enligt den hänskjutande domstolen anser sig vidare Banif Plus Bank inte ha tillhandahållit någon investeringstjänst eller någon sidotjänst till sådan verksamhet, och inte heller någon tjänst rörande varubörser. Det avtal som är aktuellt i det nationella målet är ett konsumentkreditavtal som ingåtts med Banif Plus Bank inom ramen för denna banks låneverksamhet. Denna verksamhet regleras i detalj i lag nr CCXXXVII av år 2013 om kreditinstitut och finansiella företag (a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény). Avtalets giltighet kan således inte bedömas vare sig på grundval av bestämmelserna i lag nr CXXXVIII av år 2007 eller på grundval av direktiv 2004/39.

25 Makarna Lantos hävdade vid den hänskjutande domstolen att det för att se till att lag nr CXXXVIII av år 2007 ska tolkas i enlighet med nämnda direktiv, så krävdes en begäran om förhandsavgörande. Kúria (högsta domstolen) har nämligen i sitt avgörande nr 6/2013 PJE utgått från bestämmelserna i civillagen, särskilt 231 §, vilken inte har berörts av införlivandet av direktivet, för att finna att låneavtalen uttryckta i utländsk valuta hade en kapitalmarknadsdimension.

26 Mot denna bakgrund beslutade Ráckevei járásbíróság (lokal domstol i Ráckeve) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Innebär artikel 4.1 led 2 (investeringstjänster och investeringsverksamheter) och 4.1 led 17 (finansiellt instrument), samt bilaga I avsnitt C punkt 4 (terminskontrakt, derivatinstrument), i direktiv 2004/39 att erbjudande till kunder av en (valutaväxlings-)transaktion utgör ett finansiellt instrument när det betecknas som ett avtal om lån i utländsk valuta, och som består i en avistatransaktion vid tidpunkten för utbetalningen av lånet och en terminstransaktion vid tidpunkten för återbetalningen av lånet, som sker genom omvandling till forinter av ett belopp som registrerats i utländsk valuta och som innebär att kundens lån påverkas av kapitalmarknaden och dess risker (valutarisk)?

2) Innebär bestämmelsen i artikel 4.1 led 6 (handel för egen räkning), och bestämmelsen i bilaga I avsnitt A punkt 3 (handel för egen räkning) i direktiv 2004/39 att en verksamhet avseende handel för egen räkning i fråga om det ovan i fråga 1 beskrivna finansiella instrumentet utgör en investeringstjänst eller en investeringsverksamhet?

3) Ska det finansiella institutets bedömning enligt artikel 19.4 och 19.5 i direktiv 2004/39 av om investeringstjänsten är passande ske med beaktande av att terminstransaktionen – vilken utgör en investeringstjänst avseende derivatinstrument – erbjöds som en del av en annan finansiell produkt (nämligen ett låneavtal), och av att derivatinstrumentet i sig utgör ett sammansatt finansiellt instrument? Är artikel 19.9 i direktiv 2004/39 inte tillämpligt eftersom de risker som är förenade med lånet och det finansiella instrumentet är fundamentalt olika, varför det måste ske en bedömning av huruvida investeringstjänsten är passande när transaktionen omfattar ett derivatinstrument?

4) Innebär kringgåendet i sig av artikel 19.4 och 19.5 i [direktiv 2004/39] att det låneavtal som [Banif Plus Bank] ingått med [låntagarna] är ogiltigt?

Begäran om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet

27 Den muntliga delen av förfarandet avslutades den 17 september 2015 efter det att generaladvokaten hade föredragit sitt förslag till avgörande. Makarna Lantos har i skrivelse av den 20 september 2015, vilken inkom till EU-domstolens kansli den 25 september 2015, yrkat att det muntliga förfarandet ska återupptas.

28 Till stöd för detta yrkande har makarna Lantos gjort gällande att förslaget var behäftat med fel och motsägelser och att det muntliga förfarandet ska återupptas för att EU-domstolen, med stöd av artikel 101 i rättegångsreglerna, ska kunna begära klarlägganden från den hänskjutande domstolen avseende de faktiska omständigheterna och de nationella bestämmelserna, vilka generaladvokaten anser saknas och vilkas frånvaro enligt generaladvokaten innebär att begäran om förhandsavgörande inte kan prövas.

29 Enligt artikel 83 i domstolens rättegångsregler får domstolen efter att ha hört generaladvokaten, när som helst, genom särskilt uppsatt beslut, besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om domstolen anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet, eller om en part, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång, eller om målet ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan parterna eller de berörda som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol.

30 I förevarande fall anser EU-domstolen att den, efter att ha hört generaladvokaten, har tillräcklig kännedom om omständigheterna för att avgöra målet och att målet inte behöver avgöras på grundval av argument som inte har avhandlats mellan dessa berörda.

31 Dessutom har det inte hävdats att någon av dessa berörda, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång.

32 Den möjlighet som EU-domstolen har att begära klarlägganden från en hänskjutande domstol med stöd av artikel 101 i rättegångsreglerna är vidare endast en möjlighet som EU-domstolen efter en skönsmässig bedömning i varje enskilt fall kan besluta att använda eller inte.

33 EU-domstolen erinrar om att enligt artikel 252 andra stycket FEUF är det generaladvokatens roll att offentligt och fullständigt opartiskt och oavhängigt lägga fram motiverade yttranden i de mål där dennes deltagande är erforderligt i enlighet med stadgan för EU-domstolen. EU-domstolen är emellertid varken bunden av generaladvokatens förslag till avgörande eller av den motivering som ligger till grund för förslaget (se, bland annat, dom kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 29).

34 Begäran om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet ska således avslås.

Prövning av tolkningsfrågorna

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning

35 Vissa av de medlemsstater som har inkommit med skriftliga yttranden har hävdat att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till sakprövning, eller uttryckt tvivel angående huruvida vissa av tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning. Av EU-domstolens fasta praxis följer dock att EU-domstolen i princip är skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts av den nationella domstolen avser tolkningen av en unionsbestämmelse. Detta gäller under förutsättning att det inte är uppenbart att begäran om förhandsavgörande i själva verket syftar till att få EU-domstolen att uttala sig utan att det föreligger en verklig tvist eller att avge rådgivande utlåtanden om allmänna eller hypotetiska frågor, att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller att EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheter som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, bland annat, dom Les Vergers du Vieux Tauves, C-48/07, EU:C:2008:758, punkt 17).

36 I förevarande fall rör den hänskjutande domstolens frågor tolkningen av unionsbestämmelser, närmare bestämt artiklarna 4.1, 19.4, 19.5 och 19.9 i direktiv 2004/39.

37 Förvisso är begäran om förhandsavgörande något kortfattad och den innehåller vissa motsägelser vilka, bland annat, beror på att den hänskjutande domstolen förefaller lägga makarna Lantos argument till grund för de hänskjutna frågorna. Icke desto mindre har EU-domstolen tillgång till sådana uppgifter om de faktiska och rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den.

38 Av såväl beslutet om hänskjutande som de skriftliga yttranden som ingetts till EU-domstolen framgår nämligen att det låneavtal som är aktuellt i det nationella målet kännetecknas av att det utlånade kapitalbeloppet och de belopp som förfaller till betalning varje månad uttrycks i utländsk valuta, samtidigt som kapitalbeloppet har utbetalats i nationell valuta och amorteringarna måste ske i denna valuta.

39 Såsom den hänskjutande domstolen har påpekat ger avtalet inte upphov till några betalningsströmmar i eller faktisk växling av utländsk valuta mellan Banif Plus Bank och makarna Lantos, eftersom den nationella valutan är den enda valuta i vilken betalning ska ske för såväl långivaren som låntagarna, trots att en utländsk valuta används som beräkningsenhet.

40 Av handlingarna i målet framgår att avtalet innehåller villkor avseende omvandling till nationell valuta av det lånade kapitalbeloppet och de månatliga avbetalningarna. I dessa villkor anges att kapitalbeloppet fastställs på grundval av köpkursen för en utländsk valuta den dag då medlen tillhandahålls, samtidigt som beloppet för varje månatlig avbetalning fastställs på grundval av säljkursen för denna valuta den dag då respektive månatlig avbetalning beräknas.

41 Den hänskjutande domstolen önskar i detta sammanhang få klarhet i huruvida, såsom makarna Lantos hävdat, ett sådant avtal i vilket ingår villkor som får till verkan att valutarisken övergår på låntagarna omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2004/39, eftersom Banif Plus Bank med stöd av dessa villkor tillhandahöll en investeringstjänst, varför banken i egenskap av ett sådant kreditinstitut som avses i artikel 1.2 i direktivet bland annat var skyldig att med stöd av den relevanta bestämmelsen i artikel 19 i direktivet bedöma huruvida den tjänst som skulle tillhandahållas var passande eller lämplig. Makarna Lantos har även gjort gällande att avtalet ska ogiltigförklaras, eftersom någon sådan bedömning inte har skett.

42 Härav följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Inledande synpunkter

43 EU-domstolen konstaterar inledningsvis att Kúria (högsta domstolen), i det mål som avgjordes genom domen Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), redan har frågat EU-domstolen angående villkoren för att tillämpa direktiv 93/13 just vad gäller konsumentkreditavtal uttryckta i utländsk valuta. Kúria (högsta domstolen) fann härvidlag i avgörande nr 2/2014 PJE, vilket meddelats för att främja en enhetlig tolkning av civilrättsliga bestämmelser, att växelkursvillkor – såvitt dessa medför ett missförhållande mellan köpkursen för den utländska valutan, vilken tillämpades i samband med utbetalningen av lånet, och säljkursen för den utländska valutan, vilken tillämpades vid beräkning av de månatliga avbetalningarna – kan bli föremål för en oskälighetsbedömning, och att dessa villkor faktiskt ska anses vara oskäliga, bland annat eftersom banken erhåller en ersättning som motsvarar skillnaden mellan dessa växelkurser från konsumenten, utan att banken tillhandahåller konsumenten någon tjänst som motprestation.

44 I samma avgörande fann dock Kúria (högsta domstolen) att sådana villkor i ett låneavtal som uttrycks i utländsk valuta, såsom det som är aktuellt i det nationella målet, som får till verkan att risken för att den utländska valutan ökar i värde helt bärs av konsumenten, såsom motprestation för en mer förmånlig ränta än den som gäller för lån uttryckta i nationell valuta, gäller i princip avtalets huvudföremål i den mening som avses i den nationella lagstiftning som syftar till att införliva artikel 4.2 i direktiv 93/13, varför det inte kan göras någon oskälighetsbedömning av dessa villkor.

45 Vidare fann Kúria (högsta domstolen) i sitt avgörande nr 6/2013 PJE, vilket meddelats för att främja en enhetlig tolkning av civilrättsliga bestämmelser, att ingåendet av ett sådant låneavtal uttryckt i utländsk valuta inte föranleder att de informationsskyldigheter som föreskrivs 40 §–42 § i lag nr CXXXVIII av år 2007, som syftar till att införliva artikel 19 i direktiv 2004/39, ska tillämpas. I ett sådant avtal tillhandahåller nämligen långivaren inte någon av de investeringstjänster som räknas upp i 5 § i nämnda lag, utan denna utbetalar ett kapitalbelopp, som kan vara kopplat till en viss finansering eller inte. 40 § och 42 § lag nr CXXXVIII av år 2007 är emellertid tillämpliga om ett sådant lån även utgör en investeringstransaktion i den mån investeringstjänster avseende ett finansiellt instrument tillhandahålls genom låntagarens medel.

46 Förevarande begäran om förhandsavgörande rör endast tolkningen av direktiv 2004/39.

47 Trots detta finns det bestämmelser i andra unionsrättsakter om konsumentskydd som kan vara relevanta i ett sådant mål som det nationella målet.

48 Detta gäller bland annat bestämmelserna i direktiv 93/13 om en mekanism för materiell prövning av oskäliga villkor inom ramen för de konsumentskyddsregler som införs genom detta direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 42).

49 Vidare hänvisar EU-domstolen till unionslagstiftningen om konsumentkrediter, i förevarande fall rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter (EGT L 42, s. 48; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 202) och direktiv 2008/48. Dessa innehåller ett antal konsumentskyddsbestämmelser som ålägger långivarna vissa skyldigheter angående, bland annat, den information som ska lämnas till konsumenterna.

Den första och den andra tolkningsfrågan

50 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 4.1 led 2 i direktiv 2004/39 ska tolkas så, att vissa valutaväxlingstransaktioner – som utförs av ett kreditinstitut med stöd av villkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, som det som är aktuellt i det nationella målet, vilka fastställer lånebeloppet på grundval av den köpkurs för den utländska valutan som var tillämplig vid tidpunkten för utbetalningen av lånet, och vilka fastställer beloppet för de månatliga avbetalningarna på grundval av den säljkurs för denna utländska valuta som är tillämplig vid beräkningen av respektive månatlig avbetalning – ska anses utgöra en investeringstjänst eller investeringsverksamhet i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

51 Det ankommer förvisso härvidlag endast på den hänskjutande domstolen att pröva hur dessa transaktioner ska kvalificeras utifrån omständigheterna i det nationella målet. Likväl är EU-domstolen behörig att på grundval av bestämmelserna i direktivet, i detta fall bestämmelserna i artikel 4.1 led 2, fastställa de kriterier som den hänskjutande domstolen får eller ska tillämpa vid denna prövning (se, för ett liknande resonemang, dom Genil 48 och Comercial Hostelera de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, punkt 43).

52 Inget hindrar emellertid att en nationell domstol ber EU-domstolen att uttala sig angående en sådan kvalificering, såsom den hänskjutande domstolen har gjort genom sin första och andra fråga. Detta gäller dock under förutsättning att den nationella domstolen, på grundval av samtliga uppgifter i målet den förfogar över, fastställer och bedömer de faktiska omständigheter som är nödvändiga för en sådan kvalificering.

53 I förevarande fall uppkommer frågan huruvida de transaktioner som genomförts av ett kreditinstitut – som sker genom omvandling till nationell valuta av belopp som uttrycks i en utländsk valuta, i syfte att beräkna lånebeloppet och avbetalningsbeloppen, i enlighet med villkoren avseende växelkurserna i ett låneavtal – kan anses utgöra ”investeringstjänster eller investeringsverksamhet” i den mening som avses i artikel 4.1 led 2 i direktiv 2004/39.

54 Enligt denna bestämmelse är investeringstjänster och investeringsverksamhet någon av de tjänster och de verksamheter som anges i avsnitt A i bilaga 1 i fråga om de instrument som anges i avsnitt C i bilaga 1.

55 Det kan emellertid konstateras att de transaktioner som är aktuella i det nationella målet inte omfattas av avsnitt A, i den mån de utgör valutaväxlingsverksamhet som endast är av underordnad betydelse jämfört med lämnandet och återbetalningen av ett konsumentlån uttryckt i utländsk valuta.

56 EU-domstolen finner nämligen, med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll, att dessa transaktioner endast består i att på grundval av köp- eller säljkursen för den aktuella utländska valutan omvandla lånebelopp och månatliga avbetalningar uttryckta i denna utländska valuta (bokföringsvalutan) till den nationella valutan (betalningsvalutan).

57 Sådana transaktioner har ingen annan funktion än att möjliggöra uppfyllandet av de grundläggande betalningsskyldigheterna enligt låneavtalet, det vill säga att långivaren ska tillhandahålla kapitalbeloppet och att låntagaren ska återbetala detta belopp jämte ränta. Dessa transaktioner syftar inte till att genomföra en investering. Konsumenten har nämligen endast för avsikt att erhålla medel för att köpa en konsumtionsvara eller en tjänst, och inte, till exempel, hantera en valutarisk eller spekulera i en utländsk valutas växelkurs.

58 Vidare kan dessa transaktioner, i motsats till vad makarna Lantos har hävdat, inte omfattas av begreppet ”handel för egen räkning” i avsnitt A, punkt 3, i bilaga I till direktiv 2004/39.

59 Enligt artikel 4.1 led 6 i direktivet avser detta begrepp handel i finansiella instrument med utnyttjande av eget kapital för ingående av transaktioner.

60 I förevarande fall framgår det inte, med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll, att de växlingstransaktioner som ett kreditinstitut utför för att uppfylla ett sådant låneavtal som det här aktuella avser handel i finansiella instrument för ingående av transaktioner.

61 Sådana växlingstransaktioner förefaller nämligen inte ha något annat syfte än att möjliggöra lämnande och återbetalning av lånet.

62 Det kan inte heller med framgång hävdas att de transaktioner som genomförs inom ramen för ett sådant låneavtal som det som är aktuellt i det nationella målet hör till kategorin ”sidotjänster” som definieras i bilaga I, avsnitt B, i direktiv 2004/39.

63 Enligt punkt 2 i denna bilaga I, avsnitt B, kan lämnandet av en kredit eller ett lån förvisso utgöra en sidotjänst, men detta gäller endast om denna kredit eller detta lån lämnas till en investerare för att göra det möjligt för denna att genomföra en transaktion i ett eller flera finansiella instrument, när det företag som ger krediten eller lånet deltar i transaktionen. Det är emellertid utrett att det lån som är aktuellt i det nationella målet inte syftade till att genomföra en sådan framtida transaktion.

64 Om de låneavtal som beviljas av ett kreditinstitut och som omfattas av nämnda punkt 2 har ett sådant syfte, är de däremot uteslutna från tillämpningsområdet för direktiv 2008/48, enligt artikel 2.2 h i sistnämnda direktiv.

65 Vidare nämns i bilaga I, avsnitt B, punkt 4 i direktiv 2004/39 ”[v]alutatjänster om dessa har samband med investeringstjänster”.

66 Av denna formulering framgår att valutaväxlingstjänster inte i sig utgör investeringstjänster som omfattas av bilaga I, avsnitt A, i nämnda direktiv.

67 De valutaväxlingstransaktioner som är aktuella i det nationella målet är inte knutna till en investeringstjänst i den mening som avses i artikel 4.1 led 2 i direktiv 2004/39, utan till en transaktion som inte i sig utgör ett finansiellt instrument i den mening som avses i artikel 4.1 led 17 i direktivet

68 Med beaktande av utredningen i målet vid EU-domstolen, och med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll, förefaller det inte, i motsats till vad makarna Lantos har hävdat, som de valutaväxlingstransaktioner som ett kreditinstitut utför inom ramen för ett sådant låneavtal som det som är aktuellt i det nationella målet rör något av de finansiella instrument som avses i bilaga I, avsnitt C, i direktivet, i vilka bland annat ingår terminskontrakt.

69 Med terminskontrakt avses inom värdepappersrätten normalt ett derivatkontrakt genom vilket två parter förbinder sig att vid en framtida tidpunkt köpa respektive sälja en så kallad ”underliggande” tillgång till ett pris som fastställs vid avtalets ingående.

70 Ett sådant konsumentkreditavtal som det som är aktuellt i det nationella målet har dock inte till syfte att en finansiell tillgång ska säljas till ett pris som fastställs vid avtalets ingående.

71 I ett sådant avtal som det som är aktuellt i det nationella målet går det inte att särskilja själva låneavtalet från en försäljning på termin av utländsk valuta, då den sistnämnda transaktionen endast har till syfte att uppfylla de grundläggande skyldigheterna som följer av detta avtal, det vill säga betalning av kapitalbeloppet och amorteringarna, under förutsättning att en sådan transaktion inte i sig själv utgör ett finansiellt instrument.

72 Villkoren i ett sådant låneavtal vilka avser omvandlingen av en utländsk valuta utgör således inte ett finansiellt instrument som är distinkt från den transaktion som är avtalets föremål, utan endast ett genomförandeförfarande som inte kan särskiljas från utförandet av sistnämnda transaktion.

73 Ett sådant mål som det nationella målet skiljer sig således i grunden från det som avgjordes genom domen Genil 48 och Comercial Hostelera de Grandes Vinos (C-604/11, EU:C:2013:344). Sistnämnda mål avsåg ett terminskontrakt, närmare bestämt en så kallad swap, som syftade till att skydda bankkunder mot förändringar i rörliga räntor mot vilka de var exponerade på grund av att de tecknat avtal om vissa finansiella produkter med dessa banker.

74 När det gäller ett sådant låneavtal som det som är aktuellt i det nationella målet fastställs vidare inte det värde på den utländska valuta som ska beaktas vid beräkningen av avbetalningarna i förväg, eftersom värdet fastställs på grundval av säljkursen för denna valuta vid förfallodagen för respektive månatliga avbetalning.

75 Av detta följer, med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll, att de valutaväxlingstransaktioner som ett kreditinstitut utför inom ramen för uppfyllandet av ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, som det som är aktuellt i det nationella målet, inte kan anses utgöra investeringstjänster. Kreditinstitutet behöver därmed bland annat inte uppfylla de i artikel 19 i direktiv 2004/39 föreskrivna skyldigheterna att göra en bedömning av huruvida den tjänst som ska tillhandahållas är passande eller lämplig.

76 Mot denna bakgrund ska den första och den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.1 led 2 i direktiv 2004/39 ska tolkas så, att vissa växlingstransaktioner – som utförs av ett kreditinstitut med stöd av villkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, som det som är aktuellt i det nationella målet, vilka fastställer lånebeloppet på grundval av den köpkurs för den utländska valutan som var tillämplig vid tidpunkten för utbetalningen av lånet, och vilka fastställer beloppet för de månatliga avbetalningarna på grundval av den säljkurs för denna utländska valuta som är tillämplig vid beräkningen av respektive månatlig avbetalning – inte utgör en investeringstjänst eller investeringsverksamhet i den mening som avses i nämnda bestämmelse, dock med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll.

Den tredje och den fjärde frågan

77 Med hänsyn till svaret på den första och den andra frågan saknas det anledning att besvara den tredje och den fjärde frågan.

78 Sistnämnda frågor förutsätter nämligen att de valutaväxlingstransaktioner som är aktuella i det nationella målet kan anses utgöra investeringstjänster eller investeringsverksamhet i den mening som avses i artikel 4.1 led 2 i direktiv 2004/39.

79 För fullständighetens skull erinrar EU-domstolen – vad gäller den fjärde frågan – om att det ankommer på varje medlemsstat att i sin interna rättsordning fastställa vilka avtalsrättsliga konsekvenser som uppkommer om ett värdepappersföretag som erbjuder en investeringstjänst inte uppfyller kravet på utvärdering i artikel 19.4 och 19.5 i direktiv 2004/39. Detta gäller dock under förutsättning att principerna om likvärdighet och effektivitet följs (dom Genil 48 och Comercial Hostelera de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, punkt 58).

Rättegångskostnader

80 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 4.1 led 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG ska tolkas så, att vissa växlingstransaktioner – som utförs av ett kreditinstitut med stöd av villkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, som det som är aktuellt i det nationella målet, vilka fastställer lånebeloppet på grundval av den köpkurs för den utländska valutan som var tillämplig vid tidpunkten för utbetalningen av lånet, och vilka fastställer beloppet för de månatliga avbetalningarna på grundval av den säljkurs för denna utländska valuta som är tillämplig vid beräkningen av respektive månatlig avbetalning – inte utgör en investeringstjänst eller investeringsverksamhet i den mening som avses i nämnda bestämmelse, dock med förbehåll för den hänskjutande domstolens kontroll.

Underskrifter